

SPOLUPRÁCE ŠKOLY A ORGÁNU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DÍTĚTĚ – JAK NA TO?

„...**primární odpovědnost za blaho dítěte náleží rodičům, nikoli státu či konkrétnímu poskytovateli odborné služby...**“

Sociálně-právní ochrana dítěte (dále jen SPOD) primárně vymezena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dítěte (dále jen ZSPOD).

Školství primárně vymezeno zákonem č. 561/2004, školský zákon (dále jen ŠZ).

Na koho se orgán sociálně-právní ochrany dítěte (dále jen OSPOD) zaměřuje?

§ 6 ZSPOD – SPOD se zaměřuje zejména na ohrožené děti:

a) jejichž rodiče

1. zemřeli,

2. **neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti** nebo

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;

b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

c) **které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;**

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

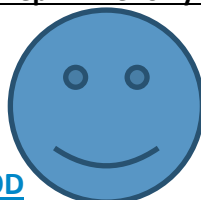
e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

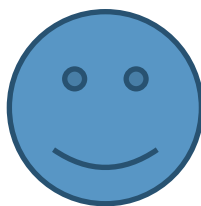

Práva a zákonné povinnosti školy vůči OSPOD

- Umožnit pracovníkovi OSPOD návštěvu dítěte ve škole a školském zařízení (§ 52 odst. 1 ZSPOD) – OSPOD by měl mít řádně zdůvodněno, proč využívá tuto možnost (škola může být pro dítě jediné místo, kde se cítí bezpečně ...). Učitel/ka nemá povinnost oznámit rodičům, že

jejich dítě navštívil ve škole OSPOD. Ať se rodič obrátí na OSPOD, ten mu vysvětlí důvody, proč dítě navštívil. OSPOD dobře ví, proč to neřekl rodičům předem!

- Umožnit pracovníkovi OSPOD rozhovor s dítětem o samotě (§ 8 odst. 2 ZSPOD) – jedná se o právo dítěte vyjadřovat své názory svobodně, bez přítomnosti dalších osob, dítě má i možnost jít s problémem za třídním učitelem, výchovným poradcem apod., a ten, pokud vyhodnotí, že se jedná o ohrožené dítě, kontaktuje OSPOD (dítěti je nutné vše, přiměřeně k věku, vysvětlit). OSPOD může mluvit s dítětem, aniž by o tom musel rodiče informovat.
- Sdílet bez zbytečného odkladu skutečnosti nasvědčující tomu, že se ve škole nachází dítě uvedené v § 6 ZSPOD (§ 10 ZSPOD odst. 4 ZSPOD).
- Na výzvu podat bezúplatně informace o dítěti potřebné k výkonu SPOD (§ 53 odst. 1 ZSPOD).
- Oznamit zvláště hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči zaměstnancům školy nebo školského zařízení nebo vůči ostatním žákům nebo studentům (§ 31 odst. 5 ZŠ).
- Každý (tedy i učitel/ka) má povinnost upozornit rodiče na závadné chování jejich dětí (§ 7 odst. 1).
- Každý je oprávněn upozornit OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, nebo na skutečnosti uvedené v § 6 písm. b) až h) - (§ 7 odst. 2).

Práva a zákonné povinnosti OSPOD vůči škole

- V případě podání informace o skutečnosti nasvědčující tomu, že se ve škole nachází dítě uvedené v § 6 dle § 10 odst. 4 ZSPOD, musí OSPOD, pokud si o to oznamovatel zažádá, sdělit (do 30 dnů), zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě v § 6.

Možné formy spolupráce OSPOD a školy

Standard

- Účast na případových konferencích (§ 10 odst. 3 písm. e) ZSPOD).
- Účast na výchovných komisích (Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví).

Další možnosti spolupráce

- Besedy se žáky nebo rodiči o činnosti OSPOD v rámci vyhledávání dětí v § 6 a pořádání přednášek.
- Besedy pro pedagogy o činnosti OSPOD, o ostatních jevech, které OSPOD řeší (např. problematika omamných a psychotropních látek).
- Mezioborová setkání (Spolupráce školy s ostatními aktéry v síti pro ohrožené děti a jejich rodiny apod.).
- Účast zástupců OSPOD na poradách ředitelů škol a školských zařízení apod.

Poradenská činnost OSPOD

- § 11 ZSPOD – např. OSPOD pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené.

Konkrétní situace - příklady

Záškoláctví

- Záškoláctví řeší primárně škola svými prostředky (§ 17, vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a plnění povinné školní docházky), Metodický pokyn čj.: 10 194/2002 – 14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví.
- OSPOD není represivním nástrojem k vymáhání školních povinností.
- MPSV za účelem sjednocení postupu OSPODŮ v problematice záškoláctví, za účelem vyjasnění úloh jednotlivých osob a subjektů, které se na řešení záškoláctví podílejí, a pro zkvalitnění spolupráce OSPOD se školami vydalo pod č. j.: 2014/11306 – 231 Informaci k postupu OSPODŮ v případech záškoláctví (dále jen Informace).
- SPOD v kontextu záškoláctví je nutno vnímat jakožto ultima ratio, jako nejzazší prostředek, k němuž lze přistoupit až tehdy, kdy komunikace a práce školy s dítětem a jeho rodinou, školou doporučená či zprostředkovaná pomoc ani nabízené služby nepřinesly zlepšení a současně se jedná o problém takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte – více výše uvedená Informace. OSPOD tedy zasahuje v okamžiku, kdy jsou ohrožena práva dítěte a jsou vyčerpány možnosti školy (pohovor, výchovná opatření, další služby atd.).
- OSPOD spolupracuje v rámci výchovných komisí.

Nevyzvedávání dětí z družiny / mateřské školy

- Pedagogický pracovník ručí za bezpečí a zdraví dětí do doby předání dítěte příslušné osobě (§ 5 odst. 1 vyhlášky č. 14/2005 Sb.).
- Rodič (nebo pověřená osoba) je povinen dítě do konce pracovní doby vyzvednout.
- V případě, že tak není učiněno, musí se pedagogický pracovník pokusit kontaktovat rodiče (či jinou pověřenou osobu) a stále o dítě pečovat.
- Pokud se mu nepodaří kontaktovat rodiče (či jinou pověřenou osobu), kontaktuje policii, ta situaci vyhodnotí a v případě potřeby kontaktuje OSPOD (pracovníci OSPOD drží pohotovostní službu 24 hodin).

Vyzvedávání dětí rodičem, který nemá dítě v péči

- Rodič má povinnost informovat školu o úpravách péče o dítě (§ 22 odst. 3 písm. e) zákona č. 561/ 2004 Sb.)
- Forma styku je určena dohodou, dohodou schválenou soudem, rozsudkem soudu.
- Škola vždy toto respektuje, není v pravomoci školy rozhodovat, kdo může dítě vyzvedávat.
- OSPOD neurčuje, kdo smí či nesmí dítě vyzvedávat.

Nepřihlášení / nenastoupení k povinnému předškolnímu vzdělávání

- OSPOD nemá kompetenci toto řešit.
- OSPOD zde ve smyslu ZSPOD nemá kontrolní či donucující pravomoc.

- OSPOD může s rodiči dítěte toliko spolupracovat v rovině poradenství, a to výlučně na žádost těchto rodičů, resp. s jejich informovaným souhlasem (poradenství jim tak nelze vnucovat a např. je předvolávat k podání vysvětlení na OSPOD).